

Jarosław Wołkonowski

Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Ekonomiczno-Informatyczny w Wilnie

Handel zagraniczny Litwy w latach 2005–2014

Celem artykułu jest zbadanie zmian w handlu zagranicznym Litwy po jej wstąpieniu do UE na podstawie analizy eksportu i importu tego kraju w latach 2005–2014. Badania struktury handlu zagranicznego, przeprowadzone z wykorzystaniem międzynarodowej klasyfikacji towarów SITC, pozwoliły określić najważniejsze działy eksportu i importu Litwy oraz dynamikę ich zmian. Największymi działami eksportu i importu Litwy w tym okresie były 33 *Ropa naftowa i jej produkty* i 78 *Środki transportu*. Wstąpienie Litwy do UE wywarło wpływ na handel zagraniczny kraju. Struktura eksportu i importu Litwy podążała w kierunku struktury eksportu i importu UE-15. W badanym okresie w handlu zagranicznym powstały nowe działy towarów oraz nowe kierunki. Podstawowymi partnerami eksportu i importu Litwy były w tym okresie Rosja, Niemcy, Polska i Łotwa.

Słowa kluczowe: Litwa, eksport, import, struktura handlu zagranicznego, kraje docelowe

Klasyfikacja JEL: F14, N70

Lithuanian foreign trade in the years 2005–2014

This article aims to examine changes in the foreign trade of Lithuania. The article analyses the export and import of Lithuania in the period between 2005 and 2014. The research of the structure of foreign trade, which has been carried out on the basis of the international classification of goods SITC, helped to identify the most important sections of the export and import of Lithuania and the dynamics of their changes. The largest sectors of export and import of Lithuania during this period were 33 *Crude oil and its products* and 78 *Means of transport*. The Lithuania's accession to the EU affected the foreign trade of the country. The structure of export and import of Lithuania followed the patterns of the EU-15 export and import structure. In the analysed period new sections of goods and new destination directions were established in foreign trade. Russia, Germany, Poland, and Latvia were the main export and import partners of Lithuania during this period.

Keywords: Lithuania, export, import, foreign trade structure, destination countries

JEL classification: F14, N70

Wprowadzenie

W latach 2005–2014 w handlu zagranicznym Litwy nastąpiły duże zmiany dotyczące zarówno struktury, jak i krajów docelowych. W 1994 r. Litwa (wspólnie

z Estonią i Łotwą) wstąpiła do powstałej w tym samym roku regionalnej organizacji BAFTA, która miała na celu przygotowanie tych państw do wstąpienia do UE. Wraz z przystąpieniem w 2004 r. państw bałtyckich do UE dostosowały się one do jej wymogów, eliminując kontrole graniczne w przepływie towarów oraz pozostałości barier technicznych i fiskalnych w dostępie do jednolitego rynku [Molendowski, 2012]. Dostosowanie się do wymogów UE i nowa sytuacja polityczno-gospodarcza wywołały zmiany w eksporcie i imporcie Litwy w badanym okresie, co potwierdzało teorię handlu zagranicznego [Bożyk, Misala, Puławski, 2002]. Zgodnie z obiegowym stwierdzeniem, iż „handel zagraniczny jest zwierciadłem gospodarki” i świadczy o konkurencyjności gospodarki kraju, we współczesnej gospodarce odgrywa on ogromną rolę [Dudziński, Knap, 1999]. Współczesne teorie wymiany międzynarodowej uwzględniają wiele czynników wpływających na kierunki i strukturę handlu zagranicznego kraju [Rymarczyk, 2012]. Z tego punktu widzenia ważną okazała się teoria internalizacji, która uwzględniała efekt lokalizacji (przetwórstwo ropy naftowej w rafinerii w Możejkach przez spółkę PKN Orlen Litwa stanowi największy udział w eksporcie i imporcie Litwy) oraz własności (prywatyzacja rafinerii) [Nowak, Kozioł, 2011].

Teoria cyklu życia produktu bada rozwój gałęzi handlu zagranicznego państwa i wyjaśnia ewolucję sprzedaży produktu i postępu technicznego za pomocą modelu trójfazowego – od fazy wczesnej, zwanej zdobywaniem rynku, przez etap wzrostowy, po fazę dojrzałości [Nowak, Kozioł, 2011; Misala, 2005]. Klasyczna teoria handlu zagranicznego źródła korzystnej wymiany handlowej upatrywała w różnicach pomiędzy krajami. Obecnie jednak wymiana handlowa odbywa się w znacznej części pomiędzy krajami o podobnym lub zbliżonym stopniu rozwoju, co wnosi nowe elementy do rozwoju nowej teorii handlu międzynarodowego [Mińska-Struzik, 2005]. Niemniej jednak w przypadku Litwy istotne znaczenie ma teoria luki technologicznej [Misala, 2005]. Niskie zarobki oraz stosunkowo dobrze wykształcony kapitał ludzki pozwoliły Litwie wypracować innowacyjne rozwiązania (np. produkcja laserów) i stworzyć przewagę konkurencyjną, co zaowocowało rozwojem branż eksportowych [Wołkonowski, 2015].

1. Eksport Litwy w latach 2005–2014

Eksport w dużym stopniu wpływa na wzrost i rozwój gospodarczy danego państwa. Poziom i dynamika eksportu świadczą o konkurencyjności gospodarki krajowej. Przedsiębiorstwa sprzedające swoje towary za granicę wyróżnia wyższa skłonność do tworzenia i utrzymywania miejsc pracy i do ponoszenia nakładów inwestycyjnych niż firmy zorientowane wyłącznie na rynek krajowy.

1.1. Wielkość eksportu Litwy w latach 2005–2014

Z danych zawartych w tabeli 1 wynika wyraźnie, że z wyjątkiem lat 2009 i 2014 w badanym dziesięcioleciu eksport z każdym rokiem wzrastał. Średnioroczna stopa wzrostu eksportu Litwy w okresie 2005–2014 była bardzo wysoka i wynosiła 9,89%. W badanym okresie należy odnotować spadek eksportu w 2009 r. o 26,6% w stosunku do roku poprzedniego, wywołany światowym kryzysem finansowym – PKB Litwy w 2009 r. obniżył się o 17,6% w porównaniu z rokiem poprzednim [Departament Statystyki Litwy, 2016a]. Niepokojące są również dane dotyczące roku 2014, kiedy to odnotowano spadek eksportu o 0,7% w stosunku do roku poprzedniego.

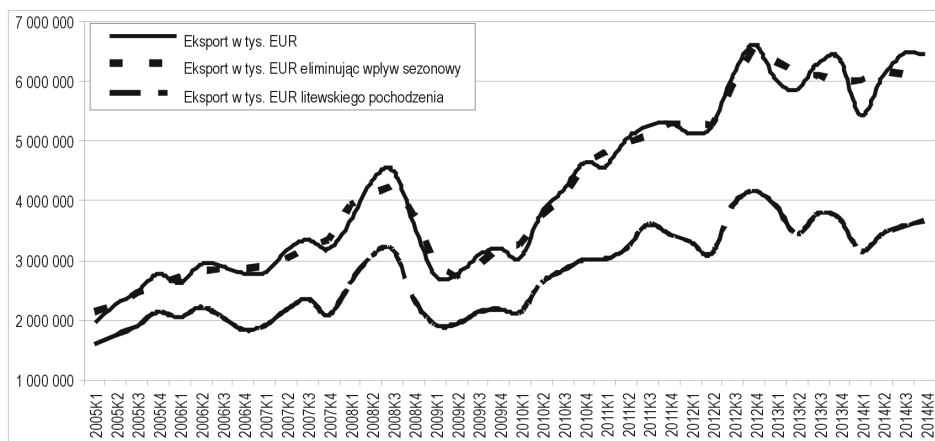
Tabela 1. Eksport Litwy w latach 2005–2014 i roczny wzrost w stosunku do roku poprzedniego

Rok	Eksport (w tys. EUR)	Wzrost roczny (w %)	Eksport litewskiego pochodzenia (w tys. EUR)	Wzrost roczny (w %)	Udział eksportu litewskiego pochodzenia w eksporcie kraju (w %)
2005	9 490 052,0	26,9	7 423 237,7	23,5	78,2
2006	11 262 839,9	18,7	8 178 684,1	10,2	72,6
2007	12 509 377,6	11,1	8 543 349,6	4,5	68,3
2008	16 077 088,5	28,5	11 239 060,2	31,6	69,9
2009	11 796 803,4	-26,6	8 194 678,6	-27,1	69,5
2010	15 650 732,2	32,7	10 614 153,6	29,5	67,8
2011	20 150 847,1	28,8	13 281 664,4	25,1	65,9
2012	23 047 361,8	14,4	14 505 396,0	9,2	62,9
2013	24 544 604,9	6,5	14 832 744,1	2,3	60,4
2014	24 361 334,1	-0,7	13 841 034,3	-6,7	56,8

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

Ważny czynnik składowy eksportu kraju stanowi wielkość (absolutna), dynamika i udział w nim eksportu towarów litewskiego pochodzenia, to znaczy wydobytych, zmontowanych, wyprodukowanych lub przetworzonych na terytorium Litwy [Departament Statystyki Litwy, 2016a]. Zamieszczone dane wyraźnie świadczą o malejącym udziale takich towarów w eksporcie Litwy – z 78,2% na początku badanego okresu do 56,8% w 2014 r. Wynika stąd wnioski o pogłębiającą się integrację gospodarki litewskiej z gospodarką światową oraz o intensywnych procesach globalizacyjnych. Średnioroczna stopa wzrostu eksportu litewskiego pochodzenia w badanym okresie wynosiła 6,43%. Spadek eksportu towarów litewskiego pochodzenia odnotowano w dwóch latach – w 2009 r. w stosunku do roku

poprzedniego o 27,1% oraz w 2014 r. – o 6,7%. Na rysunku 1 ujęto dane wskazujące wielkość kwartalnego eksportu oraz wielkości te po eliminacji wpływu sezonowego, a także eksport litewskiego pochodzenia.

Rysunek 1. Eksport Litwy w latach 2005–2014 według kwartałów (w tys. EUR)

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

Na rysunku 1 widać znaczne wahania kwartalne zarówno eksportu krajowego, jak i eksportu pochodzenia litewskiego. Zasadniczo eksport charakteryzował się spadkiem wartości w kwartale pierwszym, natomiast w kolejnych kwartałach następował jego wzrost. Duże straty odnotowano na przełomie lat 2008 i 2009.

1.2. Struktura eksportu Litwy w latach 2005–2014

Badanie struktury handlu zagranicznego przeprowadzono według Standardowej Klasyfikacji Handlu Międzynarodowego (Standard International Trade Classification – SITC), opracowanej przez ONZ.

Wachlarz towarów eksportu Litwy jest szeroki, dlatego ograniczono się do działów, których wielkość stanowi nie mniej niż 2% ogólnego eksportu w badanym roku. W taki sposób wytypowano 14 działów przedstawionych w tabeli 2. Największy udział w eksporcie Litwy mają następujące działy: 33 *Ropa naftowa i jej produkty* – średni udział 21,2%; 78 *Środki transportu z poduszką powietrzną (dalej z pp)* – 6,4%; 82 *Meble i ich części* – 4,8%; 56 *Nawozy mineralne* – 4,4%; 84 *Odzież i dodatki odzieżowe* – 3,8%; 77 *Części zamienne do maszyn* – 3,5%.

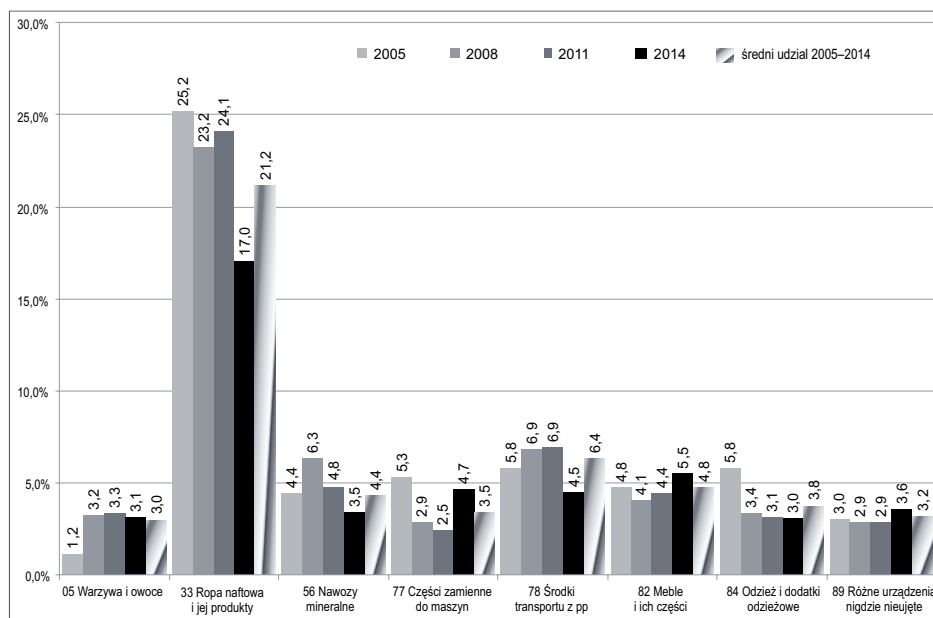
Na rysunku 2 przedstawiono udział najważniejszych działów eksportu w latach 2005, 2008, 2011 i 2014 oraz średnich za badany okres, których udział wynosił powyżej 3% ogółu eksportu – takich działów było 8 i stanowiły one ponad połowę eksportu Litwy. Analiza tych danych wykazuje, że eksport Litwy w badanych latach

Tabela 2. Eksport Litwy według działów SITC w latach 2005–2014 (w mln EUR) i średni udział (w %)

Dział eksportu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Udział
02 Produkty mleczne i jajka	262	305	411	397	344	429	492	565	622	618	2,7
04 Zboża i produkty	154	138	215	396	315	309	337	644	703	748	2,2
05 Warzywa i owoce	110	255	383	513	360	524	672	854	952	761	3,0
33 Ropa naftowa i jej produkty	2388	2512	1533	3732	2350	3481	4856	5405	5465	4147	21,2
56 Nawaozy mineralne	421	415	616	1018	525	603	972	988	801	841	4,4
57 Pierwotne formy plastyczne	46	188	522	468	399	560	633	665	668	630	2,8
65 Włókiennicze materiały, sukno	312	350	381	338	269	348	394	414	455	554	2,4
69 Produkty z metalu nieufięte w innych pozycjach	195	246	298	340	273	349	433	525	644	638	2,3
74 Maszyny przemysłowe nieufięte w innych działach	200	278	349	419	320	437	580	768	892	873	2,9
77 Części zamienne do maszyn	503	502	514	464	301	383	495	642	724	1136	3,5
78 Środki transportu z pp	548	878	1083	1102	675	979	1393	1317	1365	1090	6,4
82 Meble i ich części	454	542	650	657	614	731	894	1088	1173	1335	4,8
84 Odzież i dodatki odzieżowe	547	566	548	540	478	554	631	633	743	743	3,8
89 Różne urządzenia nigdzie nieufięte	283	382	454	462	392	498	579	667	771	868	3,2
Pozostałe	3067	3706	4552	5231	4182	5466	6790	7872	8567	9379	34,4

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

był zróżnicowany i mocno rozdrobniony. Udział największych działów – 33 *Ropa naftowa i jej produkty* i 84 *Odzież i dodatki odzieżowe* mają wyraźną tendencję zniżkową. Natomiast dział 05 *Warzywa i owoce* wykazał tendencję wzrostową. W miarę stabilne wysokie pozycje i tendencje wzrostowe zachowały działy 82 *Meble i ich części* oraz 56 *Nawozy mineralne*. Istotne jest porównanie struktury udziału eksportu Litwy ze strukturą eksportu krajów UE-15, gdyż większość tych krajów zbudowały konkurencyjne rynkowe gospodarki.

Rysunek 2. Udział najważniejszych działów eksportu Litwy w latach 2005, 2008, 2011 i 2014 oraz ich średni udział w okresie 2005–2014

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

Aby porównać eksport Litwy i UE-15, zanalizowano odległość w przestrzeni euklidesowej struktury eksportu Litwy i UE-15 według 7 grup SITC. W tabeli 3 zawarto dane, które jednoznacznie świadczą o tendencji zniżkowej.

Tabela 3. Odległość (w przestrzeni euklidesowej) struktury eksportu Litwy od struktury eksportu UE-15

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Eksport	0,310	0,268	0,202	0,268	0,269	0,267	0,267	0,258	0,252	0,214

Źródło: [Eurostat, 2016].

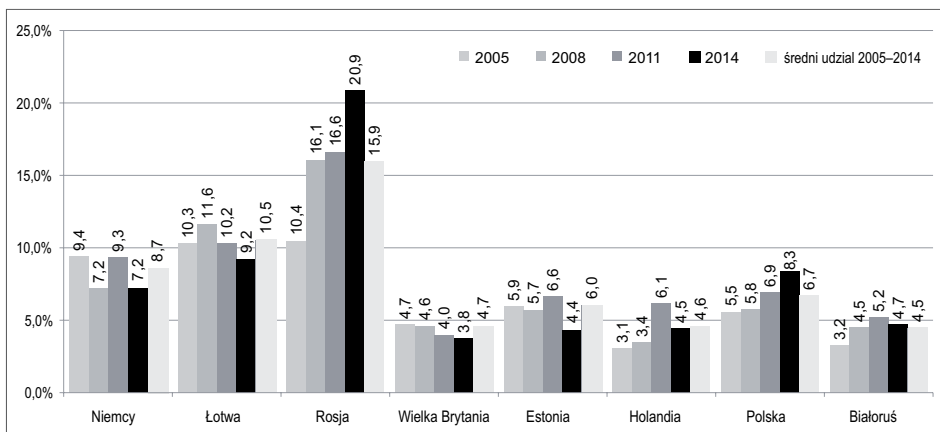
Średnioroczna stopa wzrostu jest negatywna i wynosi $-3,64\%$, co oznacza zbliżanie się struktury eksportu Litwy do struktury eksportu UE-15. Należy jednak odnotować wzrost tej odległości w przestrzeni euklidesowej w okresie kryzysu 2009 r.

1.3. Kraje docelowe eksportu Litwy

Rozpatrzmy obecnie, do których państw kierowany jest eksport z Litwy – dane te zostały przedstawione w tabeli 4, gdzie wymieniono kraje (14), do których eksport z Litwy stanowi co najmniej 2% średniego udziału ogółu. W badanym okresie udział eksportu z Litwy do krajów UE zmniejszył się z $65,4\%$ ogółu w 2005 r. do $54,8\%$ w 2014 r. Udział eksportu Litwy do krajów WNP zwiększył się – z $17,8\%$ do $32,4\%$. Może to oznaczać, że eksport z Litwy preferował rynki wschodnie jako mniej wymagające niż zachodnie. Nie zmienił się udział eksportu z Litwy do krajów EFTA – 2–3% ogółu.

Podstawowymi partnerami eksportu Litwy były Rosja (średnia wartość udziału 16%), Łotwa ($10,5\%$) i Niemcy ($8,7\%$). Udział eksportu do Rosji w badanym okresie wzrósł z $10,4\%$ w 2005 r. do $20,9\%$ w 2014 r. Na czwartym miejscu znalazł się eksport do Polski, który miał wyraźną tendencję wzrostową – jego udział wzrósł z $5,5\%$ w 2005 r. do $8,3\%$ w 2014 r. przy średniej wartości $6,7\%$. Piątym kierunkiem eksportu Litwy była Estonia – średnia wartość eksportu z Litwy wynosiła około 6% ogółu.

Ważnymi partnerami Litwy były w tym okresie Wielka Brytania (średnia wartość udziału $4,7\%$), Holandia ($4,6\%$) i Białoruś ($4,5\%$). Kolejną grupę stanowiły państwa ze średnią wartością udziału między 3–4% – Francja, Dania, Szwecja, USA i Ukraina. Na rysunku 3 przedstawiono osiem najważniejszych państw partnerów

Rysunek 3. Najważniejsi partnerzy Litwy w eksporcie w latach 2005, 2008, 2011 i 2014 oraz średni udział w okresie 2005–2014

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

Tabela 4. Partnerzy handlowi Litwy w eksporcie w latach 2005–2014

Kraj	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
UE	6 204	65,4	6 204	63,2	6 204	64,8	6 204	60,3	6 204	64,3	6 204	61,0	6 204	61,3	6 204	60,4	6 204	55,5	6 204	54,8
WNP	1 685	17,8	1 685	21,2	1 685	24,5	1 685	25,7	1 685	23,4	1 685	27,0	1 685	27,7	1 685	29,7	1 685	31,6	1 685	32,4
EFTA	264	2,8	264	2,4	264	3,3	264	3,2	264	3,1	264	3,1	264	2,3	264	2,2	264	2,4	264	2,7
Niemcy	891	9,4	891	8,6	891	10,5	891	7,2	891	9,7	891	9,9	891	9,3	891	7,8	891	7,2	891	7,2
Łotwa	974	10,3	974	11,1	974	12,9	974	11,6	974	10,1	974	9,4	974	10,2	974	10,8	974	10,0	974	9,2
Rosja	991	10,4	991	12,7	991	15,0	991	16,1	991	13,2	991	15,7	991	16,6	991	18,9	991	19,8	991	20,9
Wlk. Brytania	447	4,7	447	4,4	447	4,6	447	4,6	447	4,4	447	4,9	447	4,0	447	6,3	447	4,9	447	3,8
Francja	667	7,0	667	4,2	667	3,7	667	4,8	667	3,2	667	3,3	667	4,1	667	3,1	667	2,3	667	2,6
Dania	411	4,3	411	4,2	411	4,1	411	4,7	411	3,8	411	3,0	411	2,1	411	2,0	411	2,0	411	2,3
Estonia	561	5,9	561	6,5	561	5,8	561	5,7	561	7,0	561	5,0	561	6,6	561	7,7	561	5,6	561	4,4
Szwecja	473	5,0	473	4,5	473	3,8	473	3,4	473	3,6	473	3,6	473	3,6	473	3,2	473	3,3	473	3,5
Holandia	291	3,1	291	4,8	291	3,0	291	3,4	291	5,1	291	5,6	291	6,1	291	5,8	291	4,4	291	4,5
Polska	525	5,5	525	6,1	525	6,3	525	5,8	525	7,2	525	7,7	525	6,9	525	6,1	525	7,4	525	8,3
USA	447	4,7	447	4,3	447	2,6	447	3,2	447	2,9	447	2,7	447	2,6	447	1,5	447	2,8	447	3,7
Białoruś	308	3,2	308	3,8	308	4,0	308	4,5	308	4,7	308	5,3	308	5,2	308	4,6	308	5,2	308	4,7
Norwegia	152	1,6	152	1,9	152	2,3	152	2,1	152	2,5	152	2,3	152	2,0	152	2,0	152	2,1	152	2,3
Ukraina	215	2,3	215	2,6	215	2,7	215	3,3	215	3,0	215	3,6	215	3,3	215	3,6	215	3,5	215	3,7
Pozostałe	2 137	22,6	2 137	20,3	2 137	18,7	2 137	19,6	2 137	19,6	2 137	18	2 137	17,4	2 137	16,6	2 137	19,5	2 137	18,9

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a]

w eksporcie Litwy, których średni udział w badanym okresie stanowił powyżej 4,5% ogółu – na kraje te przypadało około 2/3 eksportu Litwy.

Dane zawarte w tabeli 5 pokazują udział podstawowych partnerów Litwy w największych działach litewskiego eksportu. Głównym odbiorcą eksportu działu 05 *Owoce i warzywa* była Rosja – średnia za badane lata wynosiła 61,4%. W pierwszej połowie tego okresu nastąpił znaczący wzrost eksportu produktów tego działu do Rosji. Na drugim miejscu znalazła się Łotwa ze stabilnym średnim udziałem około 8,5%, a na trzecim Niemcy z wyraźną tendencją malejącą z 23,7% do 3,4% w 2014 r. W przypadku działu 33 *Ropa naftowa i jej produkty* eksport z Litwy utrzymywał się na podobnym poziomie – średni jego udział do pierwszej grupy państw (Łotwy, Estonii i Holandii) wynosił około 12–13% ogółu, a do drugiej grupy (USA, Polski i Ukrainy) – około 9%. Ten dział eksportu jest bardzo istotny, ponieważ produkty te wytwarza największe przedsiębiorstwo na Litwie – PKN Orlen Litwa. Ważną branżą w eksporcie Litwy jest dział 56 *Nawozy mineralne*, gdyż Alchemia, przedsiębiorstwo wytwarzające te produkty, jest drugim co do wielkości przedsiębiorstwem na Litwie. Głównymi odbiorcami produktów tego działu była Francja ze stałą średnią 14,5% oraz Niemcy – 12,5%. Drugą grupę stanowiły USA, Polska i Belgia ze średnim udziałem około 7–8%. W nowym dziale litewskiego eksportu 57 *Plastyk form pierwotnych* największe udziały mają Niemcy (średnia 21,7% ze wzrastającą tendencją) oraz Polska (13,8% również z dynamiką wzrostową). Drugą grupę w tym dziale tworzyły trzy państwa – Rosja, Białoruś i Czechy – z udziałami około 6%. Rosja była największym odbiorcą produkcji działu 74 *Maszyny przemysłowe i części* (średni udział 41,1% ze wzrastającą tendencją), a na drugim miejscu znalazła się Białoruś ze stabilną średnią 12,4%.

W przypadku działu 77 *Maszyny elektryczne i części* podstawowym partnerem eksportu tej produkcji była Rosja – średni udział tego państwa wynosił 27,9% z tendencją wzrastającą. Na drugim miejscu uplasowały się cztery państwa – Łotwa, Francja, Niemcy i Szwecja – ze średnim udziałem 6–8%. W dziale 78 *Środki transportu z pp* dominowała Rosja ze średnim udziałem 28,4% i Białoruś – 21,3%. Głównie jest to reeksport – sprzedaż samochodów sprowadzonych z Zachodu dla obywateli Rosji oraz Białorusi przez przedsiębiorców z Litwy. Największym odbiorcą mebli z Litwy (dział 82 *Meble i części*) była Szwecja – jej średni stabilny udział wynosił 16,5%. Na drugim miejscu znalazły się Niemcy ze stabilnym udziałem 13,4%. W dziale 84 *Odzież i dodatki* największy udział miała Rosja – 21,3% ogółu. Należy również odnotować dynamicznie wzrastający eksport produktów tego działu do Rosji – z 1,7% w 2005 r. do 33,5% w 2014 r. Drugą pozycję zajęły Niemcy ze stabilnym udziałem 16,6% ogółu. Na uwagę zasługuje malejąca tendencja udziału eksportu do Wielkiej Brytanii – z 21,5% w 2005 r. do 7,1% w 2014 r. przy średniej wynoszącej 11,4%. Podobną tendencję widzimy również w przypadku takich krajów, jak Szwecja (średni udział 9,1%) i Dania (7,4%).

Tabela 5. Udział państw w eksporcie z Litwy według największych działów eksportu (w %)

Dział SIC	Państwo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Średnia
05 Owoce i warzywa	Rosja	19,6	56,5	61,8	71,4	64,0	69,8	72,0	74,5	69,3	54,9	61,4
	Łotwa	17,1	9,4	7,6	7,4	11,2	8,1	6,9	5,3	5,3	6,7	8,5
	Niemcy	23,7	12,1	9,5	5,8	5,3	4,0	3,8	2,7	3,5	3,4	7,4
	Białoruś	3,6	3,0	2,3	2,8	4,7	6,0	4,6	5,6	10,0	18,9	6,2
33 Ropa naftowa i jej produkty	Łotwa	11,0	11,8	23,8	15,2	11,4	8,9	11,8	13,9	14,8	12,2	13,5
	Estonia	11,2	13,0	16,1	11,2	16,5	9,3	14,6	20,3	11,3	5,9	12,9
	Holandia	3,7	13,7	8,0	8,7	14,2	16,8	18,0	16,6	10,5	14,1	12,4
	USA	12,1	14,2	10,4	9,7	10,9	8,9	6,8	1,6	8,3	15,8	9,9
	Polska	6,3	6,0	5,9	2,6	10,7	12,9	9,8	9,2	14,0	19,6	9,7
	Ukraina	2,8	4,3	9,6	8,2	9,0	10,5	9,6	10,8	10,5	15,9	9,1
56 Naczepy mineralne	Francja	18,4	17,2	16,2	14,8	7,5	11,0	14,2	16,0	12,6	17,2	14,5
	Niemcy	12,6	11,4	10,4	9,6	15,0	11,6	11,8	10,6	15,0	15,2	12,3
	USA	5,7	5,9	5,6	4,7	8,4	11,6	10,9	10,9	10,5	12,9	8,7
	Polska	9,2	11,6	8,4	5,1	9,8	5,3	3,8	4,2	7,6	9,9	7,5
	Belgia	8,3	8,0	8,0	8,1	9,6	5,7	6,0	4,8	5,7	6,5	7,1
	Niemcy	6,9	11,5	20,4	20,9	24,0	30,4	31,9	31,9	23,3	16,1	21,7
57 Plastyk form pierwotnych	Polska	10,0	20,9	13,9	15,7	14,3	14,2	14,5	7,5	10,7	16,5	13,8
	Rosja	18,0	10,7	4,5	4,0	6,0	5,0	3,5	3,9	5,3	5,1	6,6
	Białoruś	16,6	7,1	2,6	3,9	4,6	5,0	4,4	6,4	6,2	6,1	6,3
	Rosja	27,9	33,2	35,0	39,5	34,3	43,2	47,4	50,8	50,2	49,3	41,1
74 Maszyny przemysłowe i części zamienne	Białoruś	11,5	11,4	8,3	12,2	12,6	14,8	13,1	13,5	14,2	12,3	12,4
	Łotwa	9,5	8,4	7,6	5,8	6,9	5,4	6,2	5,5	5,0	4,7	6,5
	Niemcy	10,1	8,4	8,0	6,5	5,1	5,1	4,5	3,9	3,4	3,8	5,9

Dział SIC	Państwo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Średnia
77 Maszyny elektryczne i części	Rosja	16,2	20,2	22,8	25,9	25,7	23,0	27,2	32,6	33,5	51,4	27,9
	Łotwa	5,6	9,0	10,0	10,4	9,2	8,5	10,5	8,0	7,3	4,9	8,3
	Francja	18,4	16,1	14,2	8,2	4,2	2,2	1,7	1,1	1,4	1,3	6,9
	Niemcy	4,7	3,8	3,8	4,8	7,7	8,8	9,8	8,4	7,8	6,7	6,6
	Szwecja	4,7	5,2	6,7	6,5	6,6	7,4	7,1	5,8	6,3	4,1	6,1
	Rosja	36,6	35,7	29,9	33,0	9,9	23,8	25,3	38,1	31,1	21,0	28,4
79 Środki transportu z pp	Białoruś	14,4	16,0	17,2	21,7	30,3	28,5	32,0	17,4	21,9	13,8	21,3
	Kazachstan	9,3	11,6	13,6	5,9	12,9	8,2	9,2	5,6	7,5	7,2	9,1
	Niemcy	10,8	6,7	7,0	6,6	11,2	9,5	7,7	7,1	7,2	9,9	8,4
	Łotwa	7,7	9,9	10,7	8,4	5,0	5,7	6,2	7,4	7,4	8,9	7,8
	Szwecja	18,4	17,9	15,2	15,3	15,0	15,2	16,4	16,3	17,6	17,9	16,5
82 Meble i części	Niemcy	13,4	12,5	13,9	11,8	13,1	12,9	14,3	15,1	13,6	13,2	13,4
	Wielka Brytania	15,1	15,1	13,0	10,5	8,9	8,4	7,8	7,8	7,4	8,3	10,2
	Dania	7,2	6,9	7,6	7,8	8,2	7,2	6,8	6,0	6,1	6,3	7,0
	Rosja	1,7	3,3	7,9	20,1	25,2	25,6	30,2	29,5	36,3	33,5	21,3
84 Odzież i dodatki	Niemcy	16,6	17,2	18,3	15,0	17,4	17,7	17,1	17,2	14,3	15,2	16,6
	Wielka Brytania	21,5	18,8	15,7	10,6	8,6	8,9	7,7	8,3	7,2	7,1	11,4
	Szwecja	12,8	12,5	11,7	9,8	7,9	8,3	7,6	6,9	6,3	6,8	9,1
	Dania	11,2	10,1	8,9	8,0	6,6	6,4	6,0	5,6	5,2	6,0	7,4

Źródło: [Departamentu Statystyki Litwy, 2016b].

2. Import Litwy w latach 2005–2014

Import dla takiego kraju jak Litwa ma ogromne znaczenie, gdyż kraj ten nie posiada własnych surowców. Pod koniec XX w. gospodarka Litwy była mocno uzależniona od dostaw surowców ze Związku Sowieckiego. W latach dziewięćdziesiątych XX w. nastąpiła zmiana struktury importu, Litwa pozostała jednak mocno uzależniona od Rosji.

2.1. Wielkość importu Litwy w latach 2005–2014

Na podstawie danych zawartych w tabeli 6 widzimy, że import wzrastał z każdym rokiem. Średnioroczna stopa wzrostu importu Litwy w latach 2005–2014 była wysoka – 7,55%. W badanym okresie należy odnotować duży spadek importu w 2009 r. o 37,9%, wywołany światowym kryzysem finansowym, który dotknął również Litwę.

Tabela 6. Wielkość importu na Litwę w latach 2005–2014

Rok	Import (w tys. EUR)	Przyrost roczny w stosunku do roku poprzedniego (w %)
2005	12 497 653,5	25,5
2006	15 429 387,1	23,5
2007	17 812 649,9	15,4
2008	21 144 099,7	18,7
2009	13 122 980,3	-37,9
2010	17 653 139,3	34,5
2011	22 825 604,4	29,3
2012	24 879 002,4	9,0
2013	26 207 657,9	5,3
2014	25 889 455,8	-1,2

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

W 2014 r. w imporcie Litwy odnotowano spadek o 1,2% w stosunku do roku poprzedniego – prawdopodobnie jest to efekt zawirowań wojennych na Ukrainie. W latach 2005–2014 nastąpił jednak ponaddwukrotny wzrost importu tego kraju.

2.2. Struktura importu Litwy w latach 2005–2014

W tabeli 7 przedstawiono 14 największych działów według klasyfikacji SITC, których udział wynosi powyżej 2% ogółu. Należy odnotować znaczny wzrost udziału

Tabela 7. Struktura importu według SITC (w mln EUR) w latach 2005–2014 i średni udział (w %)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Udział
Wyszczególnienie											
05 Wierzywa i owoce	206	327	417	629	459	636	762	950	1083	950	3,1
33 Ropa naftowa i jej produkty	2782	3065	2288	4824	2989	4571	5996	6557	6515	4948	22,3
34 Gaz	238	347	550	919	599	782	1104	1260	1051	905	3,8
51 Organiczne chemikalia	66	277	570	506	419	585	721	748	663	615	2,5
54 Farmaceutyka	329	372	452	514	536	549	628	666	711	799	2,8
65 Włókno i sukno	468	474	481	403	308	394	439	476	523	634	2,4
67 Żelazo i stal	430	521	693	643	296	407	562	596	583	611	2,8
69 Produkty metalowe	341	428	540	519	297	369	450	518	642	674	2,4
72 Maszyny przemysłowe	455	574	644	687	349	394	628	692	778	988	3,1
74 Części do maszyn	459	538	660	614	421	438	600	695	888	950	3,2
76 Telekomunikacja	385	469	654	693	338	488	527	544	548	618	2,7
77 Nigdzie nieujęte maszyny elektryczne	567	678	777	687	391	516	638	743	834	1239	3,6
78 Środki transportu z pp	1235	1819	2604	2116	685	1124	1740	1787	1914	1646	8,6
89 Produkty nieujęte w innych działach	309	381	454	445	311	362	416	477	551	653	2,2
Pozostałe	2295	2836	3325	3853	2603	3400	4333	4539	4951	5255	19,0

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

największych działów importu: dział 33 *Ropa naftowa i jej produkty* – z 2782 mln EUR w 2005 r. do 4948 mln EUR w 2014 r. przy średnim jego udziale 22,3%; dział 78 *Środki transportu z pp* – z 1235 mln EUR w 2005 r. do 1646 mln EUR w 2014 r. przy średnim udziale 8,6%; dział 34 *Gaz* – z 238 mln EUR w 2005 r. do 905 mln EUR w 2014 r. przy średnim udziale 3,8% ogółu.

Ważne wydaje się porównanie struktury udziału importu Litwy ze strukturą importu krajów UE-15. W tym celu zanalizowano odległości w przestrzeni euklidesowej struktury importu Litwy i UE-15 według 7 grup SITC. Dane zawarte w tabeli 8 świadczą o tendencji zniżkowej. Należy jednak odnotować wzrost tego wskaźnika w okresie kryzysu 2008–2010.

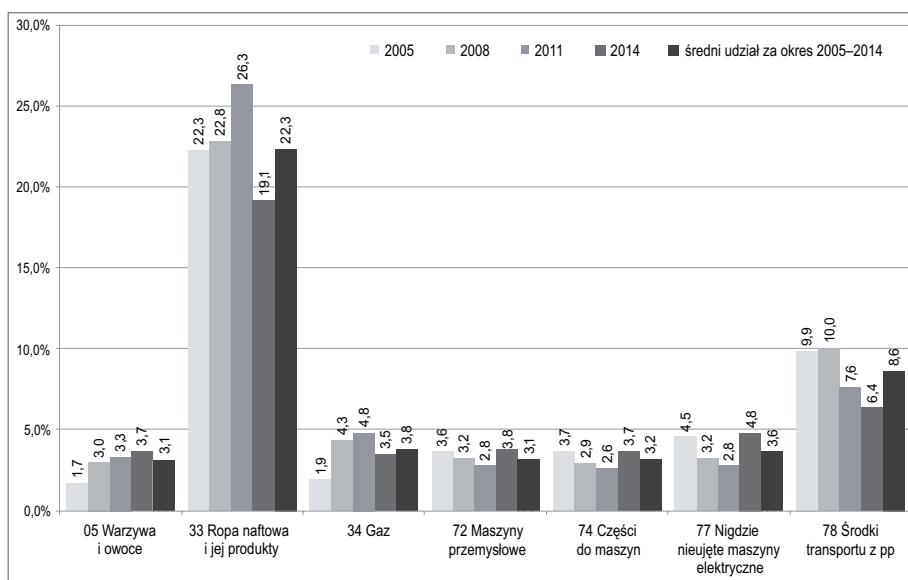
Tabela 8. Odległość (w przestrzeni euklidesowej) struktury importu Litwy od struktury importu UE-15

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Import	0,142	0,105	0,050	0,145	0,205	0,230	0,204	0,187	0,164	0,117

Źródło: [Eurostat, 2016].

Średnioroczna stopa wzrostu jest negatywna i wynosi -1,92%, co oznacza zbliżenie struktury importu Litwy do struktury importu UE-15.

Na rysunku 4 przedstawiono najważniejsze działy litewskiego importu według międzynarodowej nomenklatury SITC. Wybrano takie działy, których udział wy-

Rysunek 4. Najważniejsze działy importu Litwy w latach 2005, 2008, 2011 i 2014

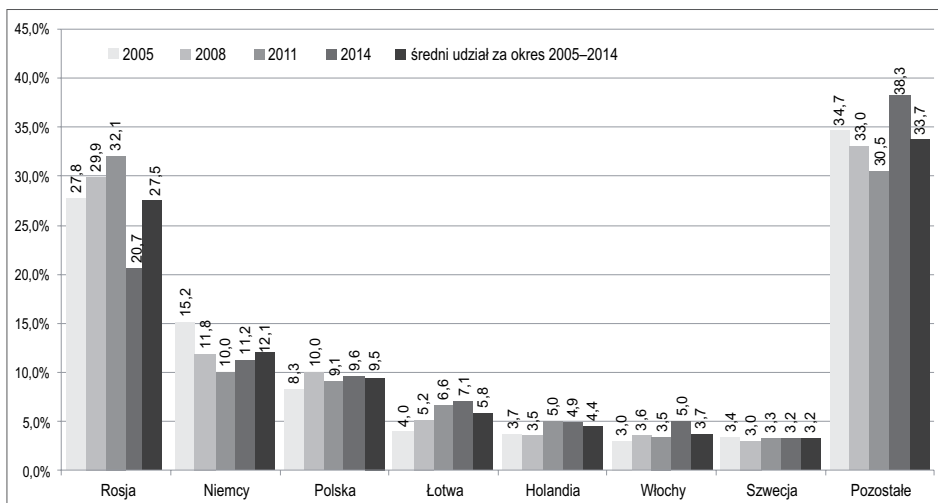
Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

nosi powyżej 3% ogółu. Grupa taka liczyła 7 działów, na które przypadało około 50% ogółu importu.

2.3. Kraje eksporterzy towarów na Litwę w latach 2005–2014

Rozpatrzmy obecnie, z których państw pochodzi import towarów na Litwę. W tabeli 7 zamieszczono wykaz 14 krajów importerów. Z przedstawionej informacji wynika, że import towarów z krajów UE w badanym okresie wzrósł z 7410 mln EUR (59,3% ogółu w 2005 r.) do 16 982 mln EUR (65,6% ogółu w 2014 r.). Udział towarów ze Wspólnoty Niepodległych Państw miał tendencję zniżkową – z 31,1% w 2005 r. do 26,6% w 2014 r. Podstawowymi eksporterami towarów na Litwę były Rosja (średni udział 27,5% ogółu), Niemcy (12,1%) i Polska (9,5%). Należy zauważyć, że wielkość i udział importu z Rosji utrzymywał się na stabilnym poziomie. Import towarów z Niemiec miał tendencję stabilną co do udziału, natomiast w liczbach absolutnych odnotowano jego znaczący wzrost (z 1894 mln EUR w 2005 r. do 2902 mln EUR w 2014 r.). Podobna tendencja utrzymywała się w przypadku importu towarów z Polski jako trzeciego największego importera towarów na Litwę (z 1038 mln EUR w 2005 r. do 2493 mln EUR w 2014 r.) oraz z Łotwy, Holandii i Włoch, których udział wynosił 3,7–5,8%. Na poziomie około 3% ogółu oscylował import towarów z Szwecji, Belgii, Estonii i Francji.

Na rysunku 5 przedstawiono 7 najważniejszych państw eksporterów towarów na Litwę, których średni udział w badanym okresie stanowił powyżej 3% ogółu importu Litwy. Z tych państw pochodzi około 2/3 importu na Litwę.

Rysunek 5. Najważniejsi eksporterzy towarów na Litwę w latach 2005, 2008, 2011 i 2014

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

Tabela 9. Państwa eksporterzy towarów na Litwę w latach 2005–2014

Kraj	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%	mln EUR	%
UE	7 410	59,3	62,6	68,3	12 169	57,6	7 754	59,1	9 989	56,6	9 989	56,6	9 989	56,7	57,6	60,3	16 982	65,6	16 982	65,6
WNP	3 892	31,1	27,9	21,9	7 162	33,9	4 314	32,9	6 303	35,7	6 303	35,7	6 303	35,8	35,4	32,6	6 880	26,6	6 880	26,6
EFTA	144	1,2	1,0	1,0	213	1,0	119	0,9	116	0,7	116	0,7	116	0,8	0,8	0,8	213	0,8	213	0,8
Niemcy	1 894	15,2	14,9	15,0	2 505	11,8	1 487	11,3	1 862	10,5	1 862	10,5	1 862	10,0	10,2	10,5	2 902	11,2	2 902	11,2
Polska	1 038	8,3	9,5	10,6	2 112	10,0	1 308	10,0	1 569	8,9	1 569	8,9	1 569	9,1	9,8	9,5	2 493	9,6	2 493	9,6
Dania	377	3,0	2,9	4,4	452	2,1	292	2,2	292	2,2	303	1,7	303	1,6	1,6	1,7	404	1,6	404	1,6
Finlandia	384	3,1	2,9	2,8	442	2,1	246	1,9	246	1,9	317	1,8	317	2,1	1,9	1,9	541	2,1	541	2,1
Łotwa	495	4,0	4,8	5,5	1 101	5,2	841	6,4	1 117	6,3	1 117	6,3	1 117	6,6	6,1	6,2	1 837	7,1	1 837	7,1
Holandia	464	3,7	3,7	4,3	742	3,5	532	4,1	787	4,5	787	4,5	787	5,0	5,5	5,3	1 269	4,9	1 269	4,9
Szwecja	429	3,4	3,3	3,7	629	3,0	355	2,7	355	2,7	579	3,3	579	3,3	3,3	3,2	835	3,2	835	3,2
Wielka Brytania	277	2,2	2,7	2,8	397	1,9	217	1,7	217	1,7	281	1,6	281	1,6	2,2	2,4	1 092	4,2	1 092	4,2
Włochy	370	3,0	3,4	4,0	753	3,6	503	3,8	503	3,8	583	3,3	583	3,5	3,2	4,1	1 303	5,0	1 303	5,0
Francja	350	2,8	3,1	3,5	605	2,9	327	2,5	327	2,5	457	2,6	457	2,4	2,3	2,8	733	2,8	733	2,8
Estonia	354	2,8	3,1	3,6	613	2,9	344	2,6	344	2,6	505	2,9	505	2,8	2,8	2,8	699	2,7	699	2,7
Belgia	279	2,2	2,5	2,9	507	2,4	390	3,0	390	3,0	577	3,3	577	3,2	2,9	3,3	908	3,5	908	3,5
Rosja	3 477	27,8	24,4	18,0	6 330	29,9	3 921	29,9	3 921	29,9	5 758	32,6	5 758	32,1	31,3	28,1	5 348	20,7	5 348	20,7
Chiny	291	2,3	2,4	2,8	542	2,6	325	2,5	325	2,5	430	2,4	430	2,0	2,1	2,2	666	2,6	666	2,6
Pozostałe	2 019	16,2	16,5	16,1	3 414	16,1	2 035	15,5	2 035	15,5	2 528	14,3	2 528	14,8	14,7	16,0	2 734	18,8	2 734	18,8

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

Tabela 10. Udział państw w imporcie na Litwę w latach 2005–2014 (w %)

Dział SITC	Państwo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Średnia
05 Owoce i warzywa	Holandia	16,8	13,3	13,5	21,4	29,0	50,4	51,6	54,5	49,9	42,8	34,3
	Polska	12,9	30,0	30,3	33,3	18,4	8,6	6,7	6,8	7,7	8,7	16,3
	Hiszpania	9,5	8,5	9,3	7,2	10,2	7,2	7,0	8,0	10,1	13,4	9,1
	Włochy	6,6	6,5	7,1	7,1	9,2	9,1	7,7	7,1	6,6	5,8	7,3
33 Nafta, produkty naftowe	Rosja	96,3	93,1	89,3	93,8	95,5	94,0	88,9	85,7	83,5	74,3	89,5
	Białoruś	1,4	1,2	4,2	2,2	1,6	1,2	3,7	4,3	5,6	5,0	3,0
	Polska	0,1	0,3	1,9	0,7	1,5	1,5	2,9	4,6	1,6	1,6	1,7
	Kazachstan	0,2	0,0	0,2	0,9	0,0	0,2	0,3	1,1	1,7	9,4	1,4
34 Gaz	Rosja	97,3	95,3	95,0	97,9	97,4	96,6	97,1	97,4	97,4	94,1	96,5
	Łotwa	2,0	2,1	3,9	1,8	2,4	3,3	2,8	2,6	2,5	3,5	2,7
	Białoruś	0,5	2,0	0,4	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,3
	Norwegia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,4	0,2
67 Żelazo i stal	Polska	9,6	11,8	13,6	12,8	13,8	15,2	16,1	16,9	19,7	18,8	14,8
	Rosja	15,7	12,6	10,5	10,8	11,9	13,8	11,0	12,1	10,8	11,4	12,1
	Łotwa	14,2	13,9	12,0	12,2	8,1	11,8	10,8	11,6	8,2	7,7	11,0
	Niemcy	9,7	9,3	10,1	10,3	10,8	11,4	10,4	10,7	9,4	8,8	10,1
72 Maszyny przemysłowe	Niemcy	39,3	39,4	31,8	34,3	28,2	29,5	32,4	25,2	32,1	28,3	32,0
	Włochy	5,9	7,0	7,8	6,0	5,0	5,6	5,9	6,7	10,1	11,5	7,1
	Szwecja	5,3	4,9	5,4	5,5	4,3	12,2	6,6	5,8	4,0	3,4	5,7
	Polska	3,8	4,3	4,1	5,0	6,2	6,0	5,2	7,6	4,9	3,7	5,1
74 Maszyny przemysłowe i części	Niemcy	27,6	22,1	22,1	20,5	22,8	25,4	23,6	23,8	20,3	21,9	23,0
	Włochy	9,4	12,4	12,0	13,3	14,9	8,8	9,5	11,7	13,1	15,2	12,0
	Dania	9,2	9,3	9,7	9,5	7,6	8,1	9,5	7,6	5,9	6,0	8,2
	Polska	7,7	7,2	7,8	8,1	6,9	9,2	8,6	8,7	8,3	7,4	8,0

Dział SITC	Państwo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Średnia
77 Maszyny elektryczne nigdzie nieujęte	Niemcy	18,2	16,9	16,7	17,9	20,5	18,3	18,4	19,2	17,6	12,3	17,6
	Polska	12,0	19,1	18,8	20,2	17,5	16,9	17,9	16,7	16,6	9,2	16,5
	Chiny	7,2	7,7	8,2	6,9	7,0	8,5	7,0	7,5	7,4	6,2	7,4
	Szwecja	5,5	5,1	5,2	6,2	7,0	7,6	6,9	9,5	6,8	5,1	6,5
	Wielka Brytania	1,8	1,7	1,7	1,7	1,9	2,3	2,7	3,3	6,9	27,8	5,2
78 Środki transportu z pp	Niemcy	34,6	30,7	27,7	23,7	21,7	21,9	24,0	27,5	27,9	28,1	26,8
	Francja	7,8	10,2	10,7	11,2	12,9	12,6	10,6	10,0	9,9	9,2	10,5
	Polska	6,2	6,2	4,2	4,4	5,7	9,1	7,1	9,3	9,9	8,0	7,0
	Estonia	7,8	7,8	9,0	8,9	6,7	8,1	6,7	4,2	4,5	5,2	6,9

Źródło: [Departament Statystyki Litwy, 2016a].

Istotne jest też ustalenie wielkości udziału tych krajów w największych działach eksportu towarów na Litwę. Informacje te podano w tabeli 10. Dział importu 05 *Owoce i warzywa* został zdominowany w ostatnim okresie przez Holandię, której udział wynosił ponad 34%. W przypadku Polski, która w poszczególnych latach była dominującym eksporterem, doszło do znacznego zmniejszenia udziału. W dziale importu 33 *Ropa naftowa i jej produkty* głównym dostawcą tych produktów była Rosja, średni udział w badanym okresie wynosił 89,5%. Podobna sytuacja występowała w dziale 34 *Gaz* – średni udział Rosji w imporcie był tutaj jeszcze większy – 96,5%. Należy jednakże odnotować malejący udział Rosji w końcowym etapie badanego okresu i wejście w 2014 r. na ten rynek Norwegii.

W dziale 67 *Żelazo i stal* na pierwszym miejscu znalazła się Polska z rosnącą tendencją i średnim udziałem 14,8%, na drugim zaś trzy państwa – Rosja, Łotwa i Niemcy z udziałami 10,1–12,1% ogółu tego działu. Niemcy dominowały w dziale 72 *Maszyny przemysłowe*, gdzie ich udział wynosił 32%, a na drugim miejscu znalazły się trzy państwa – Włochy, Dania i Polska z udziałami 5,1–7,1%. W dziale 74 *Maszyny gąlezi przemysłu i części* największy udział miały Niemcy ze stabilną pozycją 23%, a na drugim miejscu uplasowały się Włochy ze średnim udziałem 12%. W dziale 77 *Maszyny elektryczne nigdzie nieujęte* największe udziały odnotowały Niemcy i Polska – odpowiednio 17,6% i 16,5%. Dział 78 *Środki transportu z pp* był zdominowany przez Niemcy – udział tego kraju w badanym okresie wynosił 26,8%, na drugim zaś miejscu znalazła się Francja z udziałem 10,5%.

Podsumowanie

Handel zagraniczny Litwy w latach 2005–2014 rozwijał się bardzo dynamicznie – wzrost eksportu w 2014 r. w porównaniu z rokiem 2005 sięgał 156,7%, importu zaś – 107,2%. W dużym stopniu spowodowane to było wstąpieniem Litwy do UE. Negatywny wpływ na handel zagraniczny Litwy wywarł kryzys finansowy w 2009 r. Należy też odnotować wzrastający udział eksportu Litwy do krajów WNP i malejący udział do krajów UE.

W badanym okresie uległa również zmianie struktura handlu zagranicznego Litwy. Największy udział miał dział 33 *Ropa naftowa i jej produkty* zarówno w eksporcie (średni udział sięgał 21,2% ogółu), jak i w imporcie (średni udział wynosił 22,3% ogółu). Wiązało się to z funkcjonowaniem rafinerii w Możejkach, do której sprowadzano duże ilości ropy naftowej, przetwarzano ją, zaopatrywano w jej produkty rynek litewski, a duże ich ilości eksportowano. Podobnie sytuacja wyglądała z działem 78 *Środki transportu z pp* – udział importu wynosił 8,6%, eksportu zaś – 6,4% ogółu. Na Litwie wysoki poziom rozwoju osiągnął dział 82 *Meble i ich części* ze średnim udziałem 4,8% ogółu eksportu Litwy. Tradycyjne działy eks-

portu Litwy 02 *Produkty mleczne i jajka* oraz 24 *Korek i drzewo* utraciły swoje pozycje w porównaniu z latami 1995–2004 [Wołkonowski, 2015]. Struktura eksportu i importu Litwy zbliżała się do struktury handlu zagranicznego UE-15.

Największymi partnerami w eksporcie Litwy w zakresie poniższych działów były: Rosja (15,9%) – 05 *Owoce i warzywa*, 74 *Maszyny przemysłowe i części*, 77 *Maszyny elektryczne i części*, 79 *Środki transportu z pp* oraz 84 *Odzież i dodatki*; Łotwa (10,5%) – 33 *Ropa naftowa i jej produkty* oraz Niemcy (8,7%) – 57 *Plastyk form pierwotnych* i Polska (6,7%) – 33 *Ropa naftowa i jej produkty*.

Do największych partnerów Litwy w imporcie należy zaliczyć takie kraje, jak Rosja (27,5%) – 33 *Ropa naftowa i jej produkty*, 34 *Gaz*; Niemcy (12,1%) – 72 *Maszyny przemysłowe*, 74 *Maszyny przemysłowe i części*, 77 *Maszyny elektryczne nigdzie nieujęte*, 78 *Środki transportu z pp*; Polska (9,5%) – 67 *Żelazo i stal*.

Bibliografia

- Bożyk P., Misala J., Puławski M., 2002, *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Departament Statystyki Litwy, 2016a, <http://osp.stat.gov.lt/> [dostęp: 01.03.2016].
- Departament Statystyki Litwy, 2016b, Dane Departamentu Statystyki Litwy na zamówienie Wydziału Ekonomiczno-Informatycznego w Wilnie [dostęp: 05.03.2016].
- Dudziński J., Knap R., 1999, *Handel zagraniczny*, Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie, Szczecin.
- Eurostat, 2016, Eurostat European Statistics Database, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp: 01.03.2016].
- Mińska-Struzik E., 2005, *Zagraniczna polityka handlowa w świetle nowej teorii handlu międzynarodowego*, [w:] T. Rynarzewski, *Teoria i praktyka współczesnej polityki handlu zagranicznego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Poznań.
- Misala J., 2005, *Wymiana międzynarodowa i gospodarka światowa. Teoria i mechanizmy funkcjonowania*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Molendowski E., 2012, *Integracja handlowa w nowych państwach członkowskich (UE-10)*, Difin, Warszawa.
- Nowak A.Z., Koziol W.M. (red.), 2011, *Handel zagraniczny. Perspektywa europejska*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Rymarczyk J., 2012, *Formy handlu zagranicznego*, [w:] *Handel zagraniczny. Organizacja i technika*, red. J. Rymarczyk, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Wołkonowski J., 2015, *Handel zagraniczny Litwy w okresie 1995–2004*, [w:] *Wybrane aspekty rozwoju i konkurencyjności nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej*, red. nauk. A. Grynia, Wydział Ekonomiczno-Informatyczny w Wilnie Uniwersytetu w Białymstoku, Wilno.